

TÜRKİYE PSİKIYATRI DERNEĞİ 25 KASIM 2012
KADINA YÖNELİK ŞİDDETİ ÖNLEME GÜNÜ BASIN AÇIKLAMASI

'KADINA YÖNELİK ŞİDDET KADINLARI KONTROL ALTINA ALMAYA ÇALIŞAN
ZİHNİYETİN ÜRÜNÜDÜR!'

25 Kasım 1960 yılında, Dominik Cumhuriyeti'nin kuzey bölgesinde, bir uçurumun dibinde üç kadının cesedi bulunur. Bu üç kadın Clandestina Hareketi'nin öncülerinden olan Patria Mercedes, Minerva Argentina ve Maria Terasa isimli üç kız kardeş, Mirabel kardeşlerdir. Rafael Leonidas Trujillo yönetimindeki diktatörlüğe karşı yürüttükleri mücadelelerinde ülkelerinde pek çok kez hapsedilip, işkenceye maruz kalmış olan Mirabel kardeşler, hapishanedeki eşlerini ziyarete gittikleri sırada arabalarından zorla indirilerek tecavüz edildikten sonra işkenceyle katledilmişlerdir. 1981 yılında Kolombiya'nın başkenti Bogota'da toplanan 1. Latin Amerika ve Karayip Kadınlar Kurultayı'nda ve daha sonra da Birleşmiş Milletlerin 1999'daki Genel Kurulu'nda alınan kararlar ile her yıl Mirabel kardeşlerin öldürüldüğü gün olan 25 Kasım tarihi "Kadına Yönelik Şiddete Karşı Mücadele ve Uluslararası Dayanışma Günü" olarak anılmaktadır. 25 Kasım, kadına yönelik şiddetle ve bu şiddeti doğuran toplumsal cinsiyet eşitsizliği, ayrımcılık, feodal ve muhafazakar değerlerin yüceltilmesi, patriyarkal yapının sürdürülmesi ve desteklenmesine karşı mücadele günüdür.

Dünya üzerinde tüm ülkelerde sıklığı ve görünümü değişse de hiçbir zaman ortadan kalkmayan kadına yönelik şiddet, kadınların beden ve ruh sağlığını ciddi olarak tehdit eden önemli bir sağlık sorunudur. Birleşmiş Milletler'in 'Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi'nde cinsiyete dayalı şiddet, "kadınlarda fiziksel, cinsel, ruhsal herhangi bir zarar ya da üzüntü doğuran ya da bu sonucu doğurmaya yönelik özel yaşamda ya da kamu yaşamında gerçekleşebilen, her türlü davranış, tehdit, baskı ya da özgürlüğün keyfi biçimde engellenmesi" olarak tanımlanmaktadır.

Kadın ruh sağlığını etkileyen en temel iki sosyal faktör Şiddete maruz kalma ve yoksulluktur. Günümüzde bütün kadınlar geleneksel kavramların da etkisiyle fiziksel, cinsel, ekonomik, psikolojik Şiddete maruz kalmaktadır. Kadına yönelik Şiddet sonucunda kadınların bedensel, ruhsal, cinsel ve üreme sağlıkları bozulmakta, gebelik ve lohusalık döneminde sağlık problemleri ile karŐılaŐılmaktadır. Yoksulluk, eŐitsizlik ve sosyal adaletsizlik dünyada kadınları erkeklerden daha çok etkilemektedir. Yoksulluk ve eŐitsizlik, depresyon, Őizofreni ve iki uçlu bozukluk gibi birçok ruhsal hastalığın kadınlarda daha sık görülmesine yol açmaktadır. Panik bozukluğu, travma sonrası stres bozukluğu ve fobiler başta olmak üzere anksiyete bozuklukları, depresyon ve , bayılmalar gibi toplumda sık görülen bazı ruhsal hastalıklar kadınlarda erkeklerden daha sık görülmektedir. Kadınlar erkeklerden üç kat daha fazla intihar giriŐiminde bulunmaktadır. GeliŐmiŐ ve geliŐmekte olan ülkelerde kadınlarda depresyon erkeklerden iki kat daha siktir. Şiddete uğrayan kadınlarda ruhsal hastalıklar yanında bedensel hastalıklar da daha sık görülmekte ve Şiddete uğrayan kadınlar daha çok tıbbi ve psikiyatrik ilaçlar kullanmaktadırlar.

Kadına yönelik Şiddetin temel nedeni, erkek egemen sistem içinde erkeklerin kadınları kontrol altına alma ve kadınların yaŐamını ve yaşam alanlarını kendi koydukları kurallara göre düzenleme isteğidir. Çocukluk döneminden başlayarak kadınlara önce babaları, erkek kardeŐleri, sonra sevgilileri ve kocaları tarafından ataerkil toplumun kendileri için biçtiği role uymaları, denetim altına alınmaları, 'terbiye edilmeleri' amacıyla çeŐitli Őekillerde Şiddet uygulanmaktadır. Bu Şiddetin en bilinen ve göz önünde olan Őekli kaba dayak Őeklinde kendini gösterirken, aslında kadınlar birçok Şekilde kontrol altına alınmaya ve itaat etmeye zorlanmaktadır. Ülkemizde kadınlar kot pantolon veya tayt giydikleri ya da çorap giymedikleri, bir erkekle konuŐtukları, kocalarından boŐanmak istedikleri için öldürülmektedir. Resmi olmayan verilere göre 2012'nin ilk 10 ayında ülkemizde 138 kadın eşleri, sevgililer, ya da eski eşleri tarafından öldürülmüŐtür.

Cinsel Şiddet kadını güç kullanarak cinsel ilişkiye, cinsel iliŐki sırasında istemediği cinsel davranıŐları yapmaya zorlama, cinselliği bir cezalandırma yöntemi olarak kullanma, kadına cinsel bir nesne gibi davranma, fuhuŐa zorlama, tecavüz gibi farklı

biçimlerde yaşanabilmektedir. Çok önemli bir sorun olarak evlilik içinde kadının isteği dışında, zorunluluk olarak cinsel ilişkiye, istemediği cinsel davranışlara zorlanması olarak tanımlanabilecek evlilik içi cinsel şiddet hiç nadir olmasa da bu durum çoğu zaman kayıtlara geçmemektedir. Bu kasım ayının başlarında bir cumhuriyet savcısı ülkemizde 2002’de 8.146 olan cinsel saldırı suçları dosyalarının sayısının 2011’de 32.988’e çıktığına, yani 9 yılda 4 kat arttığına dikkat çekmiştir. Bu artış hızlıca ele alınmalıdır. Başta muhafazakarlık olmak üzere, bu artışa yol açan sosyal faktörleri açıklamak için hızla çalışmalar yapılmalıdır.

EKONOMİK ŞİDDET VE KONTROL:

Kadınların toplumsal statülerinin gelişmesi ve güçlenmesine engel olan birçok şiddet türü de mevcuttur; kadınlar tüm dünyada erkeklerden daha az eğitim almakta, aynı hanede yaşayan erkeklerden daha düşük gelire sahip olmakta, daha kötü beslenmekte, birçoğu çocuk bakımı, temizlik gibi ağır aile işlerini hiç bir sosyal güvenceye ve gelire sahip olmadan ‘görevleri’ olarak ücretsiz yerine getirmektedir. Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi (ADNKS) 2009 yılı sonuçlarına göre halen 4 milyona yakın kadın okuma-yazma bilmemektedir. İlköğretimde %99 olan cinsiyet oranının ortaöğretimde %88’ e gerilediği görülmektedir. Eğitim almayan, nitelikli bir iş için gerekli donanıma sahip olmayan kadınlar yoksulluğa mahkum kılınmakta, çocuk yaşta evlendirilmekte, doğdukları andan itibaren ev içinde, ev işleri ile ilgilenmeleri ‘alın yazısı’ gibi yaşamlarına kazanmaktadır.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Raporu’nda (2011), Türkiye’de kadın istihdamı oranı %24’tür. Ülkemizde kadınların istihdam oranları da giderek düşmektedir. Ücretli olarak çalışmayan, kendisine ait kişisel gelire sahip olamayan kadınlar şiddetin her türüne daha fazla maruz bırakılmaktadırlar. Kadınlar gelir sahipleri olsa bile bu gelir eşlerinin kontrolü altında olmakta, kredi kartlarını babaları, kocaları ellerinde tutmakta, denetlemekte ve kişisel harcamaları için onlara hesap vermek zorunda bırakılmaktadırlar. Tüm bunların kadına yönelik şiddetin bir parçası olduğu ve bu şiddetin süreğenlik kazanmasını desteklediği göz önünde tutulmalıdır.

KADIN HAKLARI GERİLİYOR:

Bu yılki basın açıklamamızda altını çizmek istediğimiz önemli bir konu ise son 2 yıldır Türkiye’de kadınlar ve kadın hakları için endişe verici gerilemeler yaşanmasıdır. Kadından Sorumlu Devlet Bakanlığı’nın isminin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı olarak değiştirilmesiyle kadının var olacağı alanın ‘aile’ olduğu, devlet tarafından tasdik edilmiştir. Kadına yönelik şiddeti önlemek için hazırlanan kanunun adı da ‘Kadın ve Aile Bireylerinin Şiddetten Korunmasına Dair Kanun’ olarak düzenlenmiştir. ‘Kadın’ adı devlet kurumlarından ya silinmekte ya da aile ile birlikte anılmaya çalışılmaktadır. Kadını aile ile birlikte ailenin bir parçası olarak gören zihniyetin güçlenmesi kadına yönelik şiddetin nedenlerinden birisidir. Yıllarca kendini ailenin reisi olarak tanımlayıp kadınları geleneksel aile anlayışının içine hapsederek onların her türlü kararı üzerinde söz sahibi olmayı isteyen geleneksel erkeklik anlayışı; kadınların özgürleşmesini, kendi kararlarını vermesini, kendi parasını kazanıp bu para üzerinde tasarruf sahibi olmasını, bakabileceği kadar çocuk doğurmayı istemesini, sokaklarda, sosyal yaşam alanlarında var olmayı talep etmesini, istediği kişiyle evlenmesini, birlikte olmak istemediği zaman ayrılmasını, boşanmasını engellemek için giderek daha çok şiddet uygulamaktadır. İktidar; dili kullanarak, kadınların babaevinden kocaevine yer değiştiren, bağımsız yaşam sürdüremeyecek, özerk kararlar alamayacak bir statüde olduğunun altı çizmektedir.

KADIN BEDENİNİN KONTROLU:

Kadınların kaç çocuk doğurmak istediği ve kaç çocuğa bakabilecek güçte olduğu dikkate alınmadan kadınların doğurması gereken çocuk sayısı ile ilgili kararlar devlet erkanınca açıklanmaktadır. Kadınların kendi bedeni üzerinde söz haklarını hiçe sayan kürtaj tartışmaları ile uzun süre kamuoyu meşgul edilmiştir. Ülkemizde cinsel saldırıya maruz bırakılan kadınların kendi istemleri dışında, istemedikleri biri tarafından, şiddetle oluşan bu gebeliği sürdürmek ve bu çocuğu doğurmak zorunda olduğuna dair görüşler en yetkili devlet makamlarınca bildirilerek, kadınla çocuğu arasında kurulacak duygusal bağ hiçe sayılmakta ve kadın bedeni sanki bir kuluçka makinesiymiş gibi davranılmaktadır. Oluşacak bu durumun kadının ve dünyaya gelecek bebeğin ruh sağlığını nasıl etkileyeceği dikkate alınmamaktadır. Kadının

kendi bedeni üzerine söz sahibi olamaması kadınların ruhunda derin yaralar açmaktadır.

ERKEN EVLİLİKLER:

Ülkemizde çocuk gelinler önemli bir sorundur. Birleşmiş Milletler Kalkınma Raporu verilerine göre ülkemizde adölesanların doğum oranı %39,2'dir. Her 5 kadından 2'si 15-19 yaşı arasında ilk doğumunu yapmaktadır. Bu yıl çıkarılan 4+4+4 eğitim modeli ile ergen gebeliklerinin ve çocuk evliliklerinin sayısının artabileceğinden endişeliyiz. Geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri ve bu rollerin erkeklere yüklediği evin geçimini temin etmek gibi sorumluluklar nedeniyle aileler öncelikle erkek çocuklarının eğitimini finanse etmeyi tercih etmektedirler. 4+4+4 eğitim modeli ile cinsiyet ayrımcılığından kaynaklanacak tüm diğer nedenler yanında bilimsel verileri de dikkate aldığımızda; özellikle yoksul aileler kız çocuklarını daha az maliyet nedeniyle evde, erkek çocuklarını örgün eğitim sisteminde okutmayı tercih edebilirler. Bu durumun yoksul ailelerdeki kadınlar açısından içinden çıkılmaz yoksulluk kısır döngüsünün devamlılığına, erken evlenmelere ve gebeliklere yol açabileceği öngörülmektedir.

Kadınların ruh sağlıklarını daha iyi hale getirmek için alınacak koruyucu ruh sağlığı hizmetlerinin temelinde kadına yönelik her türlü şiddeti önlemek gelmektedir. '25 Kasım Kadına Yönelik Şiddeti Önleme Günü' kadınların ruhsal hastalıklarını önlemek, azaltmak açısından önem taşımaktadır. Kadına yönelik şiddeti önlemede tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de ikincil, üçüncül önleme yöntemleri ağırlık kazanmaktadır. Oysa tıpkı sigarayı bıraktırma çalışmalarının yanında sigaraya başlatmama çalışmalarının öncelenmesi gerekliliği gibi şiddete maruz kalan kadınların şiddete uğramaması için alınacak önlemler yanında kadına yönelik şiddetin azalması için erkek egemen zihniyetin değiştirilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için alınacak önlemlerin uygulanması önem taşımaktadır.

Bu nedenle Türkiye Psikiyatri Derneği olarak önerilerimizi tekrarlıyoruz;

1. Kadınlara yönelik şiddet görünür kılınmalıdır. Resmi kurumlarca aylık ve yıllık olarak kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetleri ile ilgili veriler düzenli olarak yayınlanmalıdır.

2. Kadına yönelik şiddetle ilgili veriler düzenli olarak yorumlanarak hem risk gruplarının hem de şiddeti arttıran sosyal faktörlerin tespit edilmesi ve buna dayalı olarak hazırlanan eylem planları ve önleme çalışmaları etkinleştirilmelidir.

3. Kadına yönelik şiddetin önemli bir parçası olan ekonomik şiddet kadınların şiddete uğramasını arttırmakta ve süreklilik kazanmasına yol açmaktadır. Bu nedenle kadınların eğitime ulaşmasını ve çalışma hayatına etkili şekilde katılmasını arttıran, özendirici olumlu politik müdahaleler çoğaltılmalıdır.

4. Kadına yönelik şiddeti doğuran temel unsurun cinsiyet ayrımcılığı olduğu göz önünde tutularak eğitimin ilk aşamalarından başlayarak her seviyede toplumsal cinsiyet ayrımcılığına ilişkin eğitim programları düzenlenmeli, medyanın bu konudaki bilinçliliği artırılmalıdır. Anasınıflarından başlayarak toplumsal cinsiyet ve kadın sorunlarına duyarlı eğitim programları desteklenmeli, ders araçları buna uygun olacak içerik ve biçimde hazırlanmalıdır. Televizyon dizileri ve gazete haberleri başta olmak üzere medyada da cinsiyet ayrımcılığı ve şiddetin her türlüşünün özellikle kadına yönelik şiddetin özendirilmesine karşı müdahale edilmelidir. Ülkemizde sigara kullanımına karşı medyada etkin olarak yürütülen kampanyalar kadına yönelik şiddet için de geçerli kılınmalı, şiddetin olağan bir insanlık hali olarak gösterilmesinin önüne geçilmelidir. Kadınların güvenli yaşam koşulları, sığınak daha sonra barınma, iş bulma ve diğer konularını önceleyen kapsamlı kamusal destek sistemleri geliştirilmeli ve hayata geçirilmesi sağlanmalıdır. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun yerine getirerek, 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesinde tanımlandığı şekliyle kadın ve çocuklar için acilen güvenli sığınma evleri açılmalıdır. Sığındaki kadınların mahremiyetlerine, kimlik bilgilerine ulaşılmaması için gerekli önlemler alınmalıdır.

5. Kadına yönelik şiddet davalarında uygulanan 'haksız tahrik indirimleri' derhal kaldırılmalı, 5237 sayılı TCK'nın 29. Maddesi uygulanmamalıdır. Namus cinayetleri uluslararası hukuk açısından yargısız infaz olarak kabul edilmektedir. Uluslararası

sözleşmelere atılan imzaların bir gereği olarak bu cinayetleri engellemek için farklı düzeylerde stratejiler geliştirilmelidir.

6. Şiddet gören, ölümlle tehdit edilen kadınların tüm yasal haklarını kullanabilmeleri için hukuksal destek sağlanmalıdır. Şiddete maruz kalan kadınlara yaşamlarını sürdürme modelleri olarak farklı seçenekler gösterilmelidir. Şiddet uygulayan, karısına/ ailesine zarar veren eşle barışması yönünde güvenli olmayan yönlendirmeler yapılmamalı, kadının özgür iradesiyle seçim yapmasına olanak tanınmalıdır.

7. Sağlık çalışanları ve kolluk kuvvetlerine yönelik kadına yönelik şiddet konusunda meslek içi eğitim programları düzenlenmeli ve bunlara katılım teşvik edilmelidir. Kadının ruh sağlığı üzerinde koruyucu ve iyileştirici etkisi olan faktörler belirlenmelidir. Kadın, erkek ve çocuk tüm vatandaşların sosyal güvenceleri olmalı, sağlık hizmetlerine engelsiz ulaşmaları, ücretsiz, herhangi bir katkı payı ödemeksizin bu hizmetlerden yararlanabilmeleri sağlanmalıdır.

8. Olası yüksek risk durumlarında özel önlemlerle koruma tedbirleri alınmalıdır. Yoksulluk, engelli olma, “bulunduğu ortamda nüfuslu ve şiddet kullanan kişilerin yakını olan kadınlar” veya emniyet görevlilerinin eşleri gibi bilinen risk grupları açıkça tanımlanmalıdır. Ve bu gruplara öncelikli olarak destek verilmeli.

9. Öldürülen kadınların katillerinin çoğunlukla aile üyelerinin olması aile yapısını, ailenin içinde bulunduğu şiddet üreten ekonomik, toplumsal, kültürel ve siyasal koşulları, aile içinde egemen olan ve kadına yönelik şiddeti meşrulaştıran zihinsel altyapıyı dikkatli bir biçimde irdelemeyi zorunlu kılmaktadır.

10. Kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli bir yer tutan sığınma evlerinin sayıları hala çok yetersizdir. Birçok uluslararası sözleşmeyi imzalayarak bu konuya ilişkin düzenlemeleri yapacağını vaat eden devlet yapıları yerel yönetimleri de bu konuda etkinleştirerek hızla çalışılmalıdır. UNICEF ve İçişleri Bakanlığı tarafından geliştirilen “Çocuk Dostu Şehirler” projesi gibi kadına yönelik şiddetle mücadelenin etkili şekilde yürütüldüğü, toplumsal cinsiyet ayrımcılığına karşı etkili genel ve yerel politikaların geliştirilmeli, kadın dostu şehirler desteklenmelidir.

11. Yazılı, görsel basın ve film gibi kültür sanat ürünlerinin kadını aşağılayıcı ifadeler içermemesine dikkat edilmelidir. Tüm eğitim düzeylerinde eğitimin içeriğinin cinsiyete yönelik ayrımcılığı pekiştirecek ifade ve imalardan arındırılmalıdır. Bu amaçla başta devletin ilgili kurumları olmak üzere tüm üniversite ve eğitim kurumları, basın yayın organları ve sivil toplum örgütlerinin işbirliği içinde ciddi ve kapsamlı bir eylem planı hazırlanması, gerekli tüm adımların hızla atılması ve fiili olarak yaşama geçirilmelidir.

12. Bu mücadele bir kamu görevidir. Ancak kadınlara yönelik tüm çalışmalarda özellikle bu konuda deneyimli kadın örgütlerinin görüşleri alınarak yapılmalıdır. Konu ile ilgili bağımsız Sivil Toplum Kuruluşlarının önerileri, sözde değil özde, ciddiye alınmalı ve desteklenmelidir.

13. Kadınların bedenlerine kendilerine aittir ve bu konuda kararı yalnızca kendileri verebilirler. Kadınların bedeni üzerinde düzenlemeler yapmak insan hakları ihlalidir. Yapılacak tüm yasal düzenlemelerde bu en temel insan hakkı gözönüne alınmalıdır.

Sonuç olarak, Türkiye Psikiyatri Derneği olarak biz kadına yönelik şiddetin önlenmesi, kadınların yaşam haklarının bir an önce garanti altına alınması için başta devlet kurumları olmak üzere tüm üniversite ve eğitim kurumları, basın yayın organları ve sivil toplum örgütlerinin işbirliği içinde ciddi ve kapsamlı bir eylem planı hazırlaması, gerekli tüm adımların hızla atılması ve fiili olarak yaşama geçirilmesini istiyoruz. Derneğimiz ve meslektaşlarımız bu konuda işbirliği içinde çalışmaya gönüllüdür.

TPD-MYK adına Doç. Dr. Ayşe Devrim Başterzi

TPD-Kadın Ruh Sağlığı Çalışma Birimi adına Prof. Dr. Şahika Yüksel